

Briselē, 21.4.2021.
COM(2021) 199 final

**KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI UN EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI**

par pārskatīšanas klauzulām Direktīvās 2013/34/ES, 2014/95/ES un 2013/50/ES

{SWD(2021) 81 final}

Priekšvārds

Šajā ziņojumā ir izskatītas pārskatīšanas klauzulas, kas ietvertas dažādos ES tiesību aktos par uzņēmumu finanšu vai nefinanšu informācijas obligātu sniegšanu sabiedrībai.

Konkrētāk, tajā izskatītas šādas pārskatīšanas klauzulas:

- Direktīva 2013/34/ES ⁽¹⁾ (Grāmatvedības direktīva):
 - 36. panta 9. punkts — mikrouzņēmumu finanšu pārskatu sagatavošanas režīms;
 - 3. panta 13. punkts — inflācijas ietekme uz MVU lieluma kritērijiem;
 - 48. pants — ziņošana par maksājumiem, ko ieguves rūpniecības vai mežizstrādes nozares veic pārvaldes struktūrām;
- Direktīva 2014/95/ES ⁽²⁾ (Nefinanšu informācijas sniegšanas direktīva, ar kuru groza Grāmatvedības direktīvu):
 - 3. pants — sabiedriskas nozīmes struktūru nefinanšu informācijas sniegšana;
- Direktīva 2013/50/ES ⁽³⁾ (Pārredzamības direktīvu grozošā direktīva):
 - 5. pants — informācijas izpaušanas prasības emitentiem, kuru vērtspapīrus atļauts tirgot ES regulētajos tirgos.

Attiecīgā gadījumā tika ņemti vērā konstatējumi, kas gūti Komisijas atbilstības pārbaudē (novērtēšanā) par tiesību aktiem, kuri reglamentē uzņēmumu periodisko publisko finanšu un nefinanšu informācijas sniegšanu. Dienestu darba dokuments, kas izstrādāts šīs atbilstības pārbaudes rezultātā ⁽⁴⁾, ir pievienots šim ziņojumam.

¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2013/34/ES (2013. gada 26. jūnijs) par noteiktu veidu uzņēmumu gada finanšu pārskatiem, konsolidētajiem finanšu pārskatiem un saistītiem ziņojumiem, ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2006/43/EK un atceļ Padomes Direktīvas 78/660/EEK un 83/349/EEK (OV L 182, 29.6.2013., 19. lpp.).

² Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/95/ES (2014. gada 22. oktobris), ar ko groza Direktīvu 2013/34/ES attiecībā uz noteiktu lielu uzņēmumu un grupu nefinanšu un daudzveidības informācijas atklāšanu (OV L 330, 15.11.2014., 1. lpp.).

³ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2013/50/ES (2013. gada 22. oktobris), ar kuru groza Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2004/109/EK par atklātības prasību saskaņošanu attiecībā uz informāciju par emitentiem, kuru vērtspapīrus atļauts tirgot regulētā tirgū, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2003/71/EK par prospektu, kurš jāpublicē, publiski piedāvājot vērtspapīrus vai atļaujot to tirdzniecību, un Komisijas Direktīvu 2007/14/EK, ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus Direktīvas 2004/109/EK atsevišķu noteikumu īstenošanai (OV L 294, 6.11.2013., 13. lpp.).

⁴ Šis ziņojums nav kopsavilkums dienestu darba dokumentam par atbilstības pārbaudi.

Mikrouzņēmumu pārskatu sniegšanas režīms

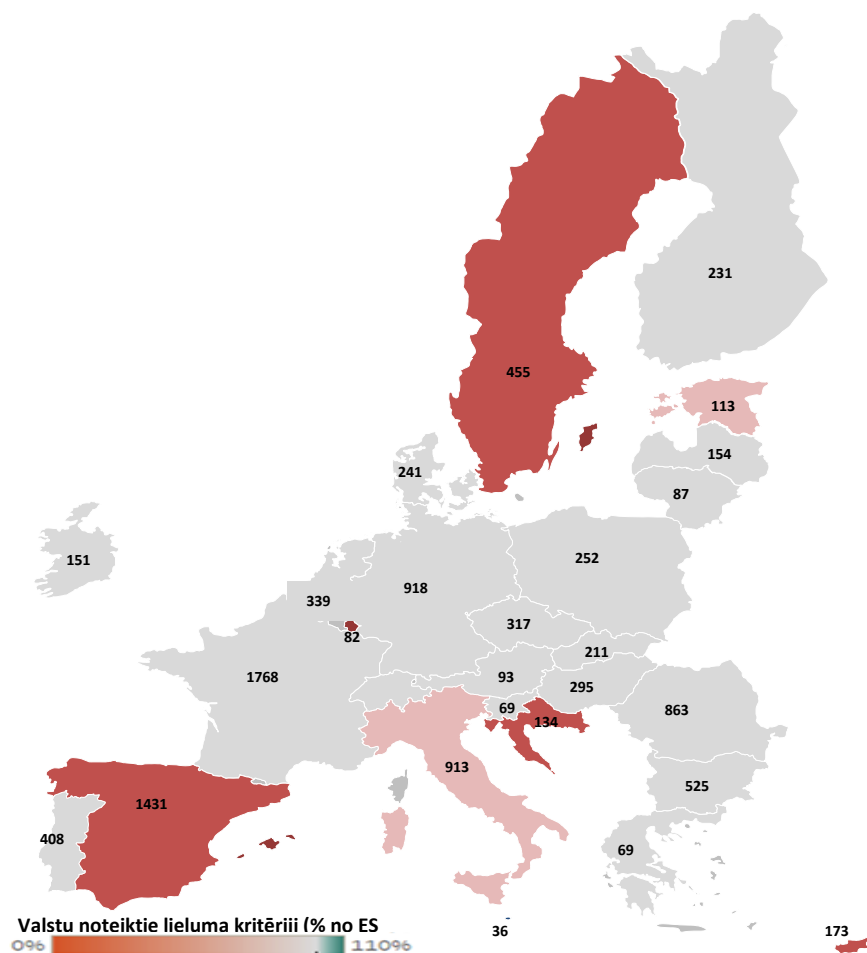
Pārskatīšanas klauzula: Direktīva 2013/34/ES (Grāmatvedības direktīva) — 36. panta 9. punkts

2012. gadā ieviestais īpašais mikrouzņēmumu pārskatu sniegšanas režīms ļauj ievērojami vienkāršot pārskatu sniegšanu, pamatojoties uz ES mikrouzņēmumu definīciju un vairākām dalībvalstīm piedāvātajām iespējām. Īstenojošās dalībvalstis pārsvarā izmantoja pēc tam 2013. gadā pārskatīto Grāmatvedības direktīvu, lai īstenotu vienkāršošanu no 2016. finanšu gada.

Mikrouzņēmumu skaits

2016. gadā ES 27 dalībvalstīs Grāmatvedības direktīvas darbības joma aptvēra 13,5 miljonus uzņēmumu ar ierobežotu atbildību. Pamatojoties uz direktīvā noteiktajiem lieluma kritērijiem, 11,1 miljons (82 %) no tiem bija mikrouzņēmumi. 1. attēlā redzams mikrouzņēmumu skaits katrā dalībvalstī.

1. attēls. Mikrouzņēmumu skaits ES 2016. gadā (tūkstošos)

Avots: Eiropas politikas pētījumu centrs (CEPS), pamatojoties uz Orbis Europe datubāzi (2016. gads)

Piezīme. Kartē redzams mikrouzņēmumu skaits katrā dalībvalstī, pamatojoties uz Grāmatvedības direktīvā noteikto lieluma kritēriju piemērošanu. Iekrāsojums norāda, kur valsts kritēriji attiecībā uz lielumu atšķiras no ES tiesību aktos paredzētajiem, procentuāli attiecībā pret Grāmatvedības direktīvā noteiktajiem lieluma kritērijiem. Gaiši pelēka krāsa nozīmē, ka atšķirības nav.

Sešas dalībvalstis (Kipra, Spānija, Horvātija, Luksemburga, Malta un Zviedrija) neizdala mikrouzņēmumus korporatīvo pārskatu sagatavošanas vajadzībām. No 21 dalībvalsts, kas atzīst mikrouzņēmumus nolūkā piemērot tiem īpaši vienkāršoto režīmu, 20 valstis direktīvā noteiktos lieluma kritērijus piemēro precīzi. Divas dalībvalstis (Igaunija un Itālija) piemēro zemākus lieluma kritērijus par direktīvā noteiktajiem. Tā rezultātā par mikrouzņēmumiem ES tiek atzīti 8,6 miljoni uzņēmumu, t. i., 78 % no mikrouzņēmumu kopskaita, ko varētu atzīt saskaņā ar direktīvu.

Administratīvo izmaksu vienkāršošana un mazināšana

Attiecīgie mikrouzņēmumu pārskatu sniegšanas režīmi ir vienkāršoti dažādā mērā atkarībā no katras dalībvalsts tiesību aktiem. Sliktākajā gadījumā (nav mikrouzņēmumu kategorijas, maz vienkāršojumu) mikrouzņēmumam jāievēro mazajiem uzņēmumiem piemērojamais pārskatu sniegšanas režīms ⁽⁵⁾.

ES tiesību akti ļauj dalībvalstīm vienkāršot mazajiem uzņēmumiem piemērojamo režīmu un vairākos veidos pielāgot to uzņēmumu vajadzībām. Tādā gadījumā mikrouzņēmumiem var būt pieejama viena vai vairākas no šādām iespējām:

- sagatavot pavisam saīsinātu bilanci un peļņas un zaudējumu aprēķinu;
- piezīmēs nesniegt gandrīz nekādu informāciju;
- nesniegt vadības ziņojumu;
- neveikt revīziju;
- izmantot speciālu publicēšanas režīmu (vienas pieturas sistēma, tikai bilances publicēšana);
- neapņēmt un nenorādīt uzkrājumus gada beigās.

22 dalībvalstīs, kurās tiek atzīti mikrouzņēmumi, šīs iespējas tikušas izmantotas dažādā mērā. Eiropas Politikas pētījumu centra (CEPS) aplēses liecina, ka 13 dalībvalstis ir ieviesušas diezgan vienkāršu režīmu (62 % no atbilstīgajiem uzņēmumiem), bet 9 dalībvalstis piedāvā tikai ierobežotus vienkāršojumus (38 %) ⁽⁶⁾.

Mikrorežīma populārākās iezīmes ir mazāks piezīmju apjoms un vienkāršots bilances un peļņas un zaudējumu aprēķina noformējums. Piecas dalībvalstis piedāvā vienas pieturas

⁵ “Mazo uzņēmumu režīms” ir mazāk apgrūtināošs nekā pārskatu sniegšanas režīms, ko piemēro lielākiem uzņēmumiem vai sabiedriskas nozīmes struktūrām. Tas tāpēc, ka šis režīms paredz mazāk informācijas, kas sniedzama prasīto finanšu pārskatu piezīmēs, un atceļ vadības ziņojuma sniegšanas un revīzijas prasības.

⁶ Skatīt katras dalībvalsts “sloga samazinājuma rādītāju”, *Study on the accounting regime of limited micro companies (Pētījums par uzskaites režīmu mikrouzņēmumos ar ierobežotu atbildību)* — CEPS — 2019. gada maijs, 38. lpp.

risinājumus (piemēram, nodokļu deklarāciju iesniegšanu tikai vienu reizi). Tikai 2 dalībvalstis ir atbrīvojušas mikrouzņēmumus no uzkrājumu norādīšanas gada beigās.

Šķiet, ka lielākā daļa mikrouzņēmumu nav informēta par īpaši vienkāršotā režīma esību vai, ja ir informēta, tad neizmanto to inerces dēļ. Grāmatveži⁽⁷⁾, iespējams, nav paveikuši savu darbu, lai veicinātu informētību un/vai ieviestu vienkāršojumus, kas ir novedis pie tā, ka mikrouzņēmumi nav varējuši pilnībā izmantot vienkāršošanas sniegtās priekšrocības, piemēram, panākt samaksas samazinājumu par ārštata grāmatvežu pakalpojumiem⁽⁸⁾.

Pamatojoties uz iepriekš minēto, tiek lēsts, ka 8,6 miljoniem attiecīgo mikrouzņēmumu pašreizējie periodisko izmaksu ietaupījumi sasniedz 79 miljonus EUR gadā⁽⁹⁾ pēc tam, kad ir segtas vienreizējās sākotnējās izmaksas 20 miljonu EUR apmērā⁽¹⁰⁾.

Ja visas dalībvalstis pilnībā vienkāršotu pārskatu sniegšanu un visi uzņēmumi būtu pilnībā informēti par to, lēstais izmaksu ietaupījums 11,1 miljonam mikrouzņēmumu varētu sasniegt 1020 miljonus EUR gadā⁽¹¹⁾ pēc tam, kad segtas sākotnējās vienreizējās izmaksas 255 miljonu EUR apmērā⁽¹²⁾.

Secinājums

Kopš 2013. gada Grāmatvedības direktīva lielā mērā aizsargā mikrouzņēmumus no pārāk liela sloga. Tas tāpēc, ka mikrouzņēmumiem nedrīkst piemērot augstākas pārskatu sagatavošanas prasības nekā mazajiem uzņēmumiem. Pašlaik Eiropas Savienībā par mikrouzņēmumiem ir atzīti 78 % mikrouzņēmumu. Tas nozīmē, ka tie var izmantot vēl vienkāršotāku pārskatu sniegšanas režīmu, jo lielākā daļa dalībvalstu izmanto direktīvas piedāvātās vienkāršošanas iespējas. Vienkāršošanas pakāpe dažādās dalībvalstīs var ievērojami atšķirties. Tas daļēji izskaidro, kāpēc izmaksu ietaupījumi ir sasnieguši tikai daļu no to pilnā potenciāla. Turklāt šķiet, ka uzņēmumi paši nav informēti par izmaiņām vai nelabprāt ievieš tās. Tas vājina vienkāršošanas ietekmi. Komisija mudina dalībvalstis, kuras to vēl nav izdarījušas, pilnībā atzīt visus ES mikrouzņēmumus par tādiem, pēc iespējas vienkāršot pārskatu sniegšanas režīmu un palielināt izpratni par iespējām izmantot to.

⁷ No CEPS aptaujātajiem mikrouzņēmumiem 72 % izmanto ārštata grāmatvežus.

⁸ Avots: CEPS.

⁹ Pašreizējais sloga samazinājums gadā: 8,6 miljoni mikrouzņēmumu (valsts noteiktie lieluma kritēriji un ieviestais režīms) * 20 % paši sniedz pārskatus un zina par īpaši vienkāršoto režīmu * 50 % piemēro īpaši vienkāršoto režīmu * 6,0 ietaupītas stundas * vidējā stundas izpeļņa 15,28 EUR = 79 miljoni EUR. Komisijas dienestu aprēķini, kas iegūti no CEPS datiem.

¹⁰ Pašreizējās vienreizējās izmaksas: 8,6 miljoni mikrouzņēmumu (valsts noteiktie lieluma kritēriji un ieviestais režīms) * 20 % paši sniedz pārskatus un zina par īpaši vienkāršoto režīmu * 50 % piemēro īpaši vienkāršoto režīmu * 1,5 ietaupītas stundas * vidējā stundas izpeļņa 15,28 EUR = 20 miljoni EUR. Komisijas dienestu aprēķini, kas iegūti no CEPS datiem.

¹¹ Potenciālais pastāvīgais sloga samazinājums gadā: 11,1 miljoni mikrouzņēmumu (Grāmatvedības direktīvā noteiktie lieluma kritēriji) * 6,0 ietaupītas stundas * vidējā stundas izpeļņa 15,28 EUR = 1020 miljoni EUR.

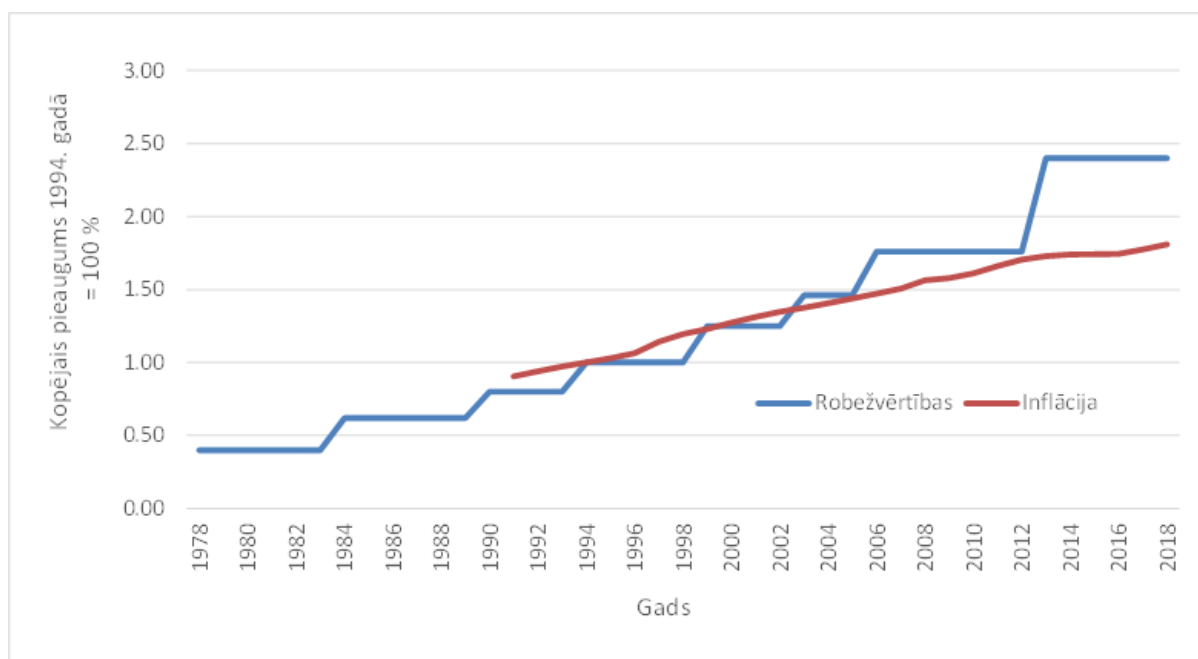
¹² Potenciālās vienreizējās izmaksas: 11,1 miljons mikrouzņēmumu (Grāmatvedības direktīvā noteiktie lieluma kritēriji) * 1,5 ietaupītas stundas * vidējā stundas izpeļņa 15,28 EUR = 255 miljoni EUR.

MVU lieluma kritēriju koriģēšana, ņemot vērā inflāciju

Pārskatīšanas klauzula: Direktīva 2013/34/ES (Grāmatvedības direktīva) — 3. panta 13. punkts

Grāmatvedības direktīvā paredzētie lieluma kritēriji kopš tās pieņemšanas 1978. gadā tiek regulāri pārskatīti. Pārskatītās vērtības atspoguļoja inflāciju gadu gaitā un dažkārt pat pārsniedza to. Situācijas attīstība apkopota turpmāk redzamajā attēlā.

2. attēls. Grāmatvedības direktīvā paredzēto MVU monetāro lieluma kritēriju attīstība

Avots: Eiropas Komisija; atsaucies punkts: lieluma kritēriji mazajiem uzņēmumiem (apgrozījums / kopējā balance), bāzes rādītājs 1,00 1994. gadā.

2013. gadā Grāmatvedības direktīvā⁽¹³⁾ tika ieviests pienākums Komisijai (ar deleģētajiem aktiem) pārskatīt un vajadzības gadījumā grozīt lieluma kritērijus, vismaz reizi 5 gados nosakot uzņēmumu kategorijas (mikrouzņēmumi, mazie, vidējie, lielie) un ņemot vērā inflācijas ietekmi. Tādējādi ES tiesību aktu mērķis ir saglabāt *status quo*, t. i., novērst situāciju, kurā inflācijas dēļ jo īpaši mikrouzņēmumiem un mazajiem uzņēmumiem tiktu neviļus piemēroti prasīgāki grāmatvedības režīmi, kas piemērojami lielākiem uzņēmumiem.

Ģeogrāfiskais tvērums

Direktīvā uzņēmuma lieluma kritēriji ir noteikti euro izteiksmē. **Eurozonā** (Austrija, Beļģija, Francija, Grieķija, Igaunija, Itālija, Īrija, Kipra, Latvija, Lietuva, Luksemburga, Malta, Nīderlande, Portugāle, Slovākija, Slovēnija, Somija, Spānija un Vācija) ir 74 % ES uzņēmumu⁽¹⁴⁾.

¹³ 3. panta 13. punkts.

¹⁴ Avots: CEPS/Komisija. Latvija pievienojās eurozonai 2014. gadā, bet Lietuva — 2015. gadā. Šajā apsekojumā izmantoti Eurostat dati par eurozonu, ietverot minētās valstis. Nekādi īpaši pārrēķini netika veikti.

Dalībvalstīm **ārpus eurozonas** (Bulgārija, Čehija, Dānija, Horvātija, Polija, Rumānija, Ungārija un Zviedrija), transponējot direktīvā euro izteiktos kritērijus valsts tiesību aktos, valsts noteiktie uzņēmumu lieluma kritēriji jākorrigē atbilstoši to valūtas maiņas kursam.

Valstīm, kas ietilpst Eiropas Ekonomikas zonā (Norvēģija, Islande un Lihtenšteina), principā arī būtu jāparedz uzņēmumu lieluma kritēriju koriģēšana.

Inflācija

Kopējā inflācija septiņu gadu periodā no 2013. gada 1. janvāra līdz 2019. gada 31. decembrim sasniedza 6,4 % eurozonā un 7,5 % ES 27¹⁵.()

Lieluma kritēriju koriģēšana

Lieluma kritēriji, kas koriģēti par 6,4 %, lai ņemtu vērā inflāciju, norādīti turpmāk (pirms noapaļošanas uz augšu).

3. attēls. MVU robežvērtība Grāmatvedības direktīvā, pašreizējā un koriģētā, ņemot vērā 6,4 % inflāciju

		Bilance	Apgrozījums
Mikrouzņēmumi	Pašreizējā	350 000 €	700 000 €
	Koriģētā	372 400 €	744 800 €
Mazi uzņ. (zemākais līmenis)	Pašreizējā	4 000 000 €	8 000 000 €
	Koriģētā	4 256 000 €	8 512 000 €
Mazi uzņ. (augstākais līmenis)	Pašreizējā	6 000 000 €	12 000 000 €
	Koriģētā	6 384 000 €	12 768 000 €
Vidēji/lieli uzņ.	Pašreizējā	20 000 000 €	40 000 000 €
	Koriģētā	21 280 000 €	42 560 000 €

Avots: Eiropas Komisija

Šajā posmā šķiet nepieciešama noapaļošana nolūkā nodrošināt uzņēmumiem praktiski piemērojamus, vienkāršus un jēgpilnus lieluma kritērijus. Noapaļojot jāsaglabā likumdevēja ieviestais koeficients 2 attiecībā uz apgrozījumu pret kopējo bilanci. Noapaļošana uz augšu katram lieluma kritērijam būtu jāveic tā, lai nodrošinātu jēgpilnus rezultātus, patiesi atspoguļojot inflāciju ar ievērojamu noapaļošanu uz augšu.

¹⁵ Avots: *Eurostat*, visas pozīcijas, SPCI bāze (100): 2015. gads.

Tiek ieteikts piemērot šādus noapaļošanas noteikumus: i) lieluma kritērijs mikrouzņēmumiem — līdz nākamajiem 25 000, ii) mazajiem uzņēmumiem — līdz nākamajiem 100 000, iii) vidējiem/lieliem uzņēmumiem — līdz nākamajiem 500 000.

Tabulā parādīts, kādi inflācijas korekcijas rezultātā būtu noapaļotie lieluma kritēriji uz 2019. gada decembri attiecīgi absolūtos skaitļos un kā procentuālais pieaugums salīdzinājumā ar pašreizējo lieluma kritēriju.

4. attēls. MVU robežvērtība Grāmatvedības direktīvā, pašreizējā un koriģētā, ņemot vērā 6,4 % inflāciju un noapaļojot uz augšu

	Balance	Apgrozījums
Mikrouzņēmumi		
Pašreizējā	350 000 €	700 000 €
Koriģētā noapaļotā	375 000 €	750 000 €
legūtie %	7,1 %	7,1 %
Mazi uzņ. (zemākais līmenis)		
Pašreizējā	4 000 000 €	8 000 000 €
Koriģētā noapaļotā	4 300 000 €	8 600 000 €
legūtie %	7,5 %	7,5 %
Mazi uzņ. (augstākais līmenis)		
Pašreizējā	6 000 000 €	12 000 000 €
Koriģētā noapaļotā	6 400 000 €	12 800 000 €
legūtie %	6,7 %	6,7 %
Vidēji/lieli uzņ.		
Pašreizējā	20 000 000 €	40 000 000 €
Koriģētā noapaļotā	21 500 000 €	43 000 000 €
legūtie %	7,5 %	7,5 %

Avots: Eiropas Komisija

Kā parādīts iepriekš, noapaļošanas rezultātā lieluma kritēriji pieaug par 6,7 % līdz 7,5 %. Tas samērā tuvu atbilst paredzētajam inflācijas līmenim un ir konsekvents pieaugums katram lieluma kritērijam. Tāpēc iepriekš minētie lieluma kritēriji ir uzskatāmi par pienācīgu pamatu ietekmes analīzei.

Analīze par ietekmi uz eurozonu

Ietekmes analīze bija vērsta uz dalībvalstu pienākumiem un to ietekmi uz uzņēmumiem (sadalījums pēc lieluma¹⁶), izmaksām) eurozonā. Analīze tika veikta attiecībā uz katru dalībvalsti, piemērojot 6,4 % inflāciju pašreizējiem valstu kritērijiem, kā arī noapaļošanas

¹⁶ Pamatojoties uz ORBIS datiem un *Study on the accounting regime of limited micro companies* — CEPS — 2019. gads. Ietekme uz datu kopām ir aplēsta par katru eurozonas dalībvalsti, izmantojot valstu noteiktos lieluma kritērijus un piemērojot samērīgu noapaļošanu.

noteikumus. Tika pieņemts, ka savus lieluma kritērijus pielāgotu visas dalībvalstis, neraugoties uz tām sniegto rīcības brīvību (¹⁷), tādējādi radot augstāku ietekmi. Jēgpilnu datu trūkums attiecībā uz Kipru nozīmēja, ka ietekmi uz šo valsti nevarēja novērtēt.

- Mikrouzņēmumi

Mikrorežīms dalībvalstīm ir fakultatīvs. Tiek pieņemts, ka lieluma kritēriju koriģēšana neietekmētu eurozonas dalībvalstis, kurās nav mikrouzņēmumiem atbilstošas lieluma kategorijas vai režīma (tās ir Kipra, Spānija, Luksemburga un Malta). Citās eurozonas dalībvalstīs, koriģējot mikrouzņēmumu lieluma kritērijus atbilstoši inflācijai, aptuveni 77 000 uzņēmumu (kas atbilst diapazona augstākajai robežvērtībai) vairs netiktu uzskatīti par maziem uzņēmumiem, bet gan par mikrouzņēmumiem. Iespējamie izmaksu ietaupījumi ir apkopoti turpmāk.

- Mazie uzņēmumi

Korekcija atbilstoši inflācijai mazo uzņēmumu skaitu eurozonā samazinātu par aptuveni 61 000 galvenokārt tāpēc, ka 77 000 kļūtu par mikrouzņēmumiem, ko daļēji kompensētu aptuveni 16 000 vidējo uzņēmumu kļūšana par mazajiem uzņēmumiem.

Ja 77 000 mazo uzņēmumu statuss mainītos uz mikrouzņēmuma statusu, tiem kopumā būtu izmaksu ietaupījumi aptuveni 7 miljonu EUR apmērā (¹⁸). Iespējamie izmaksu ietaupījumi vidējiem uzņēmumiem ir apkopoti turpmāk.

- Vidējie un lielie uzņēmumi

Kā minēts iepriekš, vidējo/lielo uzņēmumu skaits samazinātos par aptuveni 16 000, jo vidējie/lielie uzņēmumi kļūtu par mazajiem uzņēmumiem, kā rezultātā šo uzņēmumu ikgadējās atbilstības nodrošināšanas izmaksas kopumā samazinātos par aptuveni 63 miljoniem EUR (¹⁹).

¹⁷ Dalībvalstīm var tikai daļēji pieprasīt piespiedu kārtā pārskatīt savus valsts noteiktos lieluma kritērijus. Direktīva piedāvā virkni iespēju mazo uzņēmumu lieluma kritērijiem. Tikai 9 dalībvalstis eurozonā (kurās tiek piemērotas diapazona zemākās vērtības) būtu spiestas veikt korekcijas inflācijas dēļ. Šajās valstīs atrodas 1/3 no visiem mazajiem uzņēmumiem. Pārējām dalībvalstīm (kurās atrodas 2/3 mazo uzņēmumu) būtu rīcības brīvība izlemt par korekcijas nepiemērošanu. Šajā apsekojumā tiek pieņemts, ka visas eurozonas dalībvalstis koriģēs savus lieluma kritērijus, ņemot vērā inflāciju.

¹⁸ Aptuvena aplēse: 77 390 * 6,0 ietaupītas stundas * vidējā stundas izpeļņa 15,28 EUR; dati iegūti no CEPS. Katra uzņēmuma faktiskie izmaksu ietaupījumi lieluma kategorijas izmaiņu dēļ praksē būs atšķirīgi atkarībā no katra uzņēmuma lieluma, vietējiem tiesību aktiem un apstākļiem.

¹⁹ Aptuvenus aprēķins: 15 777 uzņēmumi * 4000 EUR ietaupījumi uz vienu uzņēmumu, ieskaitot 1000 EUR finanšu pārskatu sagatavošanai, plus revīzijas maksu ietaupījumi aptuveni 3000 EUR apmērā (pieņemot, ka visas iesaistītās dalībvalstis piešķir atbrīvojumu mazajiem uzņēmumiem). Par šeit izmantotajiem izmaksu ietaupījumiem Komisija ziņoja pēc ietekmes novērtējuma REFIT programmas ietvaros — skatīt [Report on Action Programme for Reducing Administrative Burdens in the EU](#) (Ziņojums par rīcības programmu administratīvā sloga samazināšanai ES), SWD(2012)423 final (7., 15. un 16. lpp.).

Šajā kategorijā aptuveni 4000 lielo uzņēmumu kļūtu par vidējiem ⁽²⁰⁾. Tiek lēsts, ka to pārskatu sniegšanas režīms tiktu ietekmēts tikai nebūtiski, proti: iespējams, mazāk piezīmju; iespējams atbrīvojums no prasības kārtot konsolidēto uzskaiti; droši vien nekādu izmaiņu nebūtu ieguves nozares uzņēmumiem, uz kuriem attiecas pārskatu sniegšana par katru valsti, un tāpat pārskatu sniegšanas režīms nemainītos sabiedriskas nozīmes struktūrām, tajā skaitā attiecībā uz nefinanšu informācijas sniegšanu. Tāpēc izmaksu ietaupījumi netika izvērtēti, jo tie uzskatāmi par nenozīmīgiem.

Turpmāk redzamajā attēlā ir apkopota ietekme uz datu kopām un izmaksām eurozonā.

5. attēls. Datu kopu un izmaksu ietaupījumu izmaiņas katrā koriģētajā lieluma kategorijā eurozonā

Lieluma kategorija	Datu kopu izmaiņas — eurozona (diapazona augstākā robežvērtība)	Izmaksu ietaupījumi (diapazona augstākā robežvērtība)
Mikrouzņēmumi	+77 390	—
Mazie uzņēmumi	–61 613	7 miljoni EUR
Vidējie/lielie uzņēmumi	–15 777	63 miljoni EUR

Avots: Eiropas Komisija

Ķēdes reakcijas ietekme uz dalībvalstīm ārpus eurozonas un EEZ valstīm

Euro denominēto lieluma kritēriju palielināšana nozīmētu atšķirīgus pienākumus koriģēt (vai nekoriģēt) lieluma kritērijus dalībvalstīm ārpus eurozonas. Papildus korekcijām inflācijas dēļ attiecīgie valsts valūtā denominētie lieluma kritēriji būtu jākoriģē arī, pamatojoties uz attiecīgajiem valūtas maiņas kursiem attiecībā pret euro ⁽²¹⁾ dienā, kad stājas spēkā grozošais ES tiesību akts. Šīs nākotnes likmes nevar pilnībā paredzēt, un jebkurā gadījumā direktīva sniedz rīcības brīvību 5 % apmērā, lai nacionālajās valūtās varētu noteikt noapaļotus lieluma kritērijus. Šī dalībvalstu prerogatīva var radīt neparedzamas iespējamās sekas, jo īpaši tāpēc, ka rīcības brīvības efekts un inflācijas līmenis var vai nu summēties, vai neitralizēt viens otru.

Aptuvena situācijas analīze uz 2017. gada 31. jūliju, neņemot vērā rīcības brīvību 5 % apmērā, parāda, ka korekcijas atbilstoši inflācijai attiecīgajās valstīs ārpus eurozonas kopumā dažādās valstīs radītu nevienmērīgus rezultātus. Korekcijas kopumā nebūtu precīzi proporcionālas attiecīgajiem inflācijas līmeņiem, un tikai dažas dalībvalstis varētu veikt korekcijas atbilstoši savai inflācijai. Dažām dalībvalstīm varētu būt pienākums palielināt lieluma kritērijus par vairākiem procentpunktiem virs pašas valsts inflācijas kumulatīvā

²⁰ Dalībvalstīs, kurās nav vidēja lieluma kategorijas (Beļģijā, Francijā, Itālijā, Slovākijā, kas atbilst 42 % uzņēmumu), lieluma kritēriju koriģēšanai nebūtu nekādas ietekmes.

²¹ 2013. gadā Grāmatvedības direktīva noteica (3. panta 9. punkts), ka jāizmanto valūtas kurss, kas publicēts Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī direktīvas spēkā stāšanās dienā (2013. gada 29. jūnijā). Tā arī paredz izmantot valūtas kursu, kas publicēts dienā, kad stājas spēkā “jebkura direktīva, ar ko nosaka minētās summas”. Komisija interpretē to kā attiecināšanu arī uz turpmākajiem tiesību aktiem.

efekta. No otras puses, dažas dalībvalstis varētu atļauties nekoriģēt noteiktus lieluma kritērijus (jo īpaši mazu uzņēmumu lieluma kritērijus).

Secinājums

Ņemot vērā mēreno inflāciju eurozonā pēdējo gadu laikā, lieluma kritēriju koriģēšana pašreizējos apstākļos sniegtu potenciāli nelielus rezultātus eurozonas uzņēmumiem un nenoteiktus rezultātus uzņēmumiem ārpus eurozonas.

Šie apsvērumi dēļ šā ziņojuma sagatavošanas brīdī korekciju izdarīšana šķiet mazāk aktuāla. Tomēr Komisija patur tiesības jebkurā laikā ierosināt lieluma kritēriju korekcijas sakarā ar inflāciju, izmantojot deleģētos aktus, kā to paredz Grāmatvedības direktīva.

Ziņojumi par maksājumiem, ko ieguves rūpniecības vai mežizstrādes nozarēs darbojošies uzņēmumi veic pārvaldes struktūrām (pārskatu sniegšana par katru valsti (CBCR))

Pārskatīšanas klauzula: Direktīva 2013/34/ES (Grāmatvedības direktīva) — 48. pants

Grāmatvedības direktīvā 2013. gadā ieviestā 10. nodaļa prasa, lai lielie ES uzņēmumi, kas darbojas ieguves rūpniecības vai mežizstrādes nozarēs, katru gadu, sākot no 2016. finanšu gada, ziņotu par maksājumiem pārvaldes struktūrām. Informācija par maksājumiem jāsniedz sadalījumā pa projektiem un pārvaldes struktūrām. Pārvaldes struktūra var būt vietēja, reģionāla vai valsts līmeņa iestāde, un tai atbilstoši definīcijai būtu jāietver valsts uzņēmumi.

Pārvaldes struktūrām veikto maksājumu pārredzamības palielināšana

Visas dalībvalstis ieviesa šo rīcībpolitiku valsts tiesību aktos laikā no 2014. gada līdz 2017. gadam. Lielākā daļa valstu nodrošināja, ka ieguves rūpniecības vai mežizstrādes uzņēmumi sāk savu pārskatu sniegšanu par katru valsti (CBCR) no 2016. finanšu gada, kā to prasa ES tiesību akti, vai agrāk (Apvienotā Karaliste, Francija). Trīs dalībvalstīs pārskatu sniegšana sākās tikai no 2017. finanšu gada, taču ietekme bija ierobežota skarto uzņēmumu skaita dēļ. Netika konstatēts neviens būtisks neatbilstības gadījums, taču Komisija pašlaik izskata dažas atbilstības problēmas konkrētās valstīs.

VVA konsultanti savā atbilstības pētījumā⁽²²⁾ konstatēja, ka ieguves rūpniecības nozarē tiek sniegts ievērojams skaits ziņojumu un nav pazīmju, kas liecinātu par plaši izplatītu neatbilstību. Tomēr dažos gadījumos VVA nevarēja iegūt vairāku uzņēmumu CBCR pārskatus, ko tas galvenokārt skaidroja ar ieviešanas sākumposmu, nevienmērīgu piekļuvi uzņēmumu tīmekļa vietnēm vai uzņēmējdarbības reģistriem vai arī iesniegšanas kavējumiem.

Pirmatnējo mežu izstrādes jomā VVA konstatēja tikai divus ES uzņēmumus, kuri sniedz ziņojumus, — tas ir daudz mazāk nekā prognozētie simts uzņēmumi. Tas galvenokārt ir saistīts ar specifiskām nozares iezīmēm (uzņēmuma lielumu, darbībām) un raksturīgajām problēmām, ko rada direktīvas šaurā pirmatnējo mežu definīcija⁽²³⁾. Ņemot vērā to, ka mežizstrādes uzņēmumi nepietiekami plaši ziņo par maksājumiem pārvaldes struktūrām, galvenie mehānismi nolūkā uzlabot mežizstrādes nozares pārredzamību ir ES Kokmateriālu regula (EUTR)⁽²⁴⁾ un ES Rīcības plāns par meža tiesību aktu ieviešanu, pārvaldību un koksnes tirdzniecību (FLEGT)⁽²⁵⁾, lai gan ne EUTR, ne FLEGT nepieprasa operatoriem ziņot

²² Valdani, Vicari & Associati, pētījums *Review of country-by-country reporting requirements for extractive and logging industries* (Pārskats par prasībām pārskatu sniegšanai par katru valsti ieguves rūpniecības un mežizstrādes nozarē), 2018. gada novembris (pieejams Komisijas tīmekļa vietnē).

²³ Grāmatvedības direktīvā definēti šādi: “autohtonu sugu mežs, kurā nav skaidri redzamu pazīmju, kas liecinātu par cilvēka darbībām, un kurā ekoloģiskie procesi nav būtiski traucēti”. Sekundārie meži ir dabiskie meži, kuros bijusi vismaz viena cirte. Liela daļa mežizstrādes uzņēmumu darbojas ārpus pirmatnējiem mežiem.

²⁴ ES Kokmateriālu regula (EUTR — Regula (ES) Nr. 995/2010).

²⁵ <https://www.euflegt.efi.int/documents/10180/452147/FLEGT+factsheet+Trade+and+market.pdf/5ceb3405-3161-26a8-a03c-de87eba7dc5a>

par to uzticamības pārbaudes efektivitāti vai gadījumiem, kad piegādātāji pārkāpj piemērojamās tiesību aktus.

VVA pētītajā pārskatu izlasē lielākā daļa uzņēmumu bija snieguši nepieciešamo informāciju. Tika gan apzinātas vairākas jomas, kurās var veikt uzlabojumus. Šīs jomas, kuras, šķiet, ir vairāk saistītas ar pārskatu standartu nepilnībām vai elastību, nevis ar atbilstību, ir norādītas turpmāk.

- Pārvaldes struktūru identifikācija pēc nosaukuma — tās pārvaldes struktūras nosaukums, kura saņēmusi maksājumu, ziņojumos ne vienmēr ir skaidri norādīts. Daudzi uzņēmumi min tikai valsts nosaukumu un/vai apzīmējumus “valsts”, “reģionālā/vietējā” vai “pašvaldība”. Tā rezultātā nav vienkārši noteikt un saukt pie atbildības atbilstošās pārvaldes struktūras.
- Projekta definēšana — var rasties juridiskās sekas, ko rada formulējums “būtiski savstarpēji saistīti nolīgumi”, kuru uzņēmumi var dažādi interpretēt, tādējādi mainot projekta tvērumu. Līdz ar to atšķiras uzņēmumu ziņojumi par katru projektu, tāpēc ir grūti iegūt pilnīgu un konsekventu pārskatu par projektiem, kuros iesaistīti vairāki uzņēmumi.
- Kopuzņēmumi — ieguves rūpniecības nozarē bieži tiek veidoti kopuzņēmumi. Uzņēmumi mēdz sadarboties ar citiem uzņēmumiem, tostarp valsts uzņēmumiem, lai veiktu kopīgas investīcijas un darbības. Parasti viens no uzņēmumiem ir atbildīgs par visu uzņēmumu darbību uzskaiti. Tā kā ES tiesību aktos nav skaidru norādījumu, par maksājumiem var ziņot dažādos veidos: i) proporcionāli paša uzņēmuma daļai kopuzņēmumā, ii) par 100 % kopuzņēmuma maksājumu ziņo atbildīgais uzņēmums (šajā gadījumā citi uzņēmumi var apsvērt iespēju neziņot neatkarīgi no tā, ka viņiem ir šāds juridisks pienākums) vai iii) citos veidos. Tādējādi ziņošanas rezultāti nav pilnībā salīdzināmi vai to nav vispār.
- Digitālā lietojamība — nav mašīnlasāmības, un lietotājiem ir grūti izmantot datus, par kuriem ziņots lielā mērogā un atkārtoti.

Skaidras pazīmes liecina, ka *CBCR* galvenokārt izmanto pilsoniskā sabiedrība, lai palielinātu informētību, sagatavotu apskatus vai infografikas vai pieprasītu paskaidrojumus no pārvaldes struktūrām un uzņēmumiem, tādējādi prasot no tiem atbildību. Ņemot vērā to, ka šī ir nesena rīcībpolitika, sabiedrības informētība par ziņojumiem lielākajā daļā valstu joprojām ir neliela. Pagaidām ir pārāgi konstatēt būtiskas izmaiņas pārvaldes struktūru pārskatatbildībā (jo īpaši mazāk demokrātisku vai atvērtu valstu pārvaldes struktūru gadījumā) vai resursu pārvaldībā resursiem bagātās valstīs. Neparedzēta direktīvas ietekme ir tāda, ka pilsoniskā sabiedrība plaši izmanto *CBCR*, lai apšaubītu uzņēmumu sniegtos datus un sauktu tos pie atbildības. Jebkurā gadījumā vismaz pilsoniskā sabiedrība uzskata, ka ziņošanas prasības ir efektīvas tādā ziņā, ka palielina to maksājumu pārredzamību, kurus uzņēmumi veic pārvaldes struktūrām par dabas resursu izmantošanu.

Saskaņā ar VVA pētījumu šķiet, ka plašu sabiedrības atbalstu nav guvusi pārskatīšanas klauzulā paredzētā iespēja iekļaut papildu informāciju, proti, par vidējo darbinieku skaitu, apakšuzņēmēju izmantošanu un valsts piemērotiem naudas sodiem. Pilsoniskā sabiedrība principā atzinīgi vērtētu papildu pārredzamību, taču šie jautājumi nav tās galvenās prioritātes.

Uzņēmumi parasti nelabprāt uzņemas papildu ziņošanas prasības izmaksu un ieguvumu attiecības dēļ. Valstu iestādes arī drīzāk nav pārliecinātas, ka šie papildu elementi ļautu labāk sasniegt ziņošanas prasību mērķus. Komisija iekļāva prasību par darbinieku skaita datiem 2016. gada priekšlikumā par lielo starptautisko uzņēmumu publiskajiem *CBCR* ⁽²⁶⁾.

Starptautiskās norises, citu starptautisko režīmu ietekme

Kanādā, Šveicē, Apvienotajā Karalistē un Eiropas Ekonomikas zonā ir spēkā efektīvi tiesību akti, kas nodrošina attiecīgo ieguves rūpniecības nozares uzņēmumu *CBCR* ⁽²⁷⁾. Kanāda pieņēma tiesību aktus *CBCR* jomā ⁽²⁸⁾ 2015. gada 1. jūnijā. ES Kanādas standartus uzskata par līdzvērtīgu saviem ⁽²⁹⁾. Kanādas dabas resursu ministrs ir pilnvarots atļaut pārskatus sniedzošo vienību ziņojumus, kas sagatavoti citā jurisdikcijā (kuras prasības tiek uzskatītas par pieņemamām aizstājējām), uzskatīt par atbilstīgiem Kanādas prasībām ES, kā arī Eiropas Ekonomikas zonā. Tādējādi ES un Kanāda izvairās no vairākkārtējas ziņošanas un attiecīga lieka sloga uzņēmumiem. ES un Apvienotā Karaliste ir vienīgās jurisdikcijas, kuras pieprasa mežistrādes nozares uzņēmumiem nodrošināt publisku *CBCR*.

Līdztekus izveidotā Ieguves rūpniecības pārredzamības iniciatīva (*Extractive Industries Transparency Initiative, EITI*) ir privāta iniciatīva, kuras mērķis ir panākt ieguves rūpniecības nozares pārskatatbildību. *EITI* ir starptautiska bezpeļņas organizācija, kas reģistrēta saskaņā ar Norvēģijas likumiem. Tā apvieno pārvaldes struktūru, naftas, gāzes un kalnrūpniecības uzņēmumu, institucionālo investoru un pilsoniskās sabiedrības organizāciju locekļus, lai uzlabotu atvērtību un no dabas resursiem gūto ieņēmumu atbildīgu pārvaldību. Pašlaik šī organizācija aptver 52 īstenošanas valstis. *EITI* pārskatos, kas tiek publicēti dalībvalstu pārvaldes iestāžu pakļautībā, tiek iekļauti maksājumi, ko pārvaldes struktūras saņēmušas no ieguves rūpniecības uzņēmumiem, kuri darbojas šo dalībvalstu jurisdikcijās. Šīs iniciatīvas ietvaros sagatavotie ziņojumi ir publiski un mašīnlasāmi. Tie atspoguļo maksājumus, kas sadalīti pa projektiem attiecīgajā valstī, līdzīgi kā tas ir atbilstoši ES rīcībpolitikai.

EITI un ES *CBCR* ir savstarpēji papildinoši. ES *CBCR* sistēmas ietvaros jau no paša sākuma bija pieprasīts norādīt maksājumu veidus, kas saskan ar *EITI* prasībām. Tāpat arī ES prasības zināmā mērā ir ietekmējušas *EITI* prasības, piemēram, attiecībā uz ziņošanu par katru projektu atsevišķi. Jebkurā valstī *EITI* pārskati, visticamāk, sniegs plašāku informāciju par šo valsti nekā ES *CBCR*. Tas tāpēc, ka *EITI* pārskati attiecas ne tikai uz darbībām, kuras kontrolē ES vai Kanādas rūpniecības nozares, bet arī uz tādām, kuras kontrolē citi ārvalstu uzņēmumi un valstu uzņēmumi, tostarp valsts īpašumā esošie. Tomēr *EITI* pārskati ir ierobežoti

²⁶ Komisijas priekšlikums par direktīvu attiecībā uz ienākuma nodokļa informācijas atklāšanu, ko veic konkrēti uzņēmumi un filiāles, COM(2016) 198 final — 2016/0107 (COD), 2016. gada aprīlis.

²⁷ Lai Doda-Frenka likuma (*Dodd-Frank Act*) 1504. pants būtu reāli piemērojams, ASV Vērtspapīru un biržu komisijai (*Securities and Exchange Commission, SEC*) jāpieņem attiecīgi noteikumi. Šāds noteikums šā ziņojuma sagatavošanas datumā vēl nebija spēkā. Tā rezultātā ASV biržā kotētiem uzņēmumiem (ASV un ārvalstu privātajiem emitentiem) līdz šim nav bijuši jāpilda ar *CBCR* saistīti pienākumi, taču tuvākajā nākotnē situācija var mainīties.

²⁸ Kanādas Likums par ieguves rūpniecības nozares pārredzamības pasākumiem (*Extractive Sector Transparency Measures Act, ESTMA*).

²⁹ Komisijas Īstenošanas lēmums (ES) 2016/1910 (2016. gada 28. oktobris).

ģeogrāfiskā ziņā, jo katrs ziņojums attiecas tikai uz vienu valsti. Turklāt *EITI* pārskati parasti tiek publicēti vairāk nekā 1 gadu pēc ES *CBCR* pārskata par konkrēto gadu. Kopš Grāmatvedības direktīvas pieņemšanas *EITI* biedru skaits ir pieaudzis. Starp abiem faktiem nav skaidras vai tiešas korelācijas, tomēr var atzīmēt Grāmatvedības direktīvas 45. apsvērumā noteikto mērķi, ka *CBCR* vajadzētu palīdzēt resursiem bagātu valstu valdībām piemērot *EITI* principus un kritērijus. Vairāki faktori vismaz pagaidām neļauj *EITI* prasībām būt prioritārām iepretim ES prasībām un otrādi.

Pilsoniskā sabiedrība un rūpniecības nozare aicina Komisiju turpināt īstenot ES apņemšanos veicināt pārredzamību ieguves rūpniecības nozarē starptautiskos forumos, lai mudinātu tās starptautiskos partnerus visā pasaulē ieviest līdzīgas ziņošanas prasības.

Ietekme uz konkurētspēju un energoapgādes drošību

ES ir ļoti atkarīga no nedaudzām valstīm gan attiecībā uz tās jēlnaftas, gan gāzes piegādi. Jebkādi ES uzņēmumu darbības ierobežojumi stratēģiskās, ar resursiem bagātās partnervalstīs ziņošanas prasību dēļ varētu ietekmēt energoapgādes drošību.

VVA nekonstatēja pierādījumus tam, ka konkurentiem no valstīm, kuras nav ES dalībvalstis, būtu ievērojamas konkurences priekšrocības tāpēc, ka tiem nav jāziņo par maksājumiem pārvaldes struktūrām. Tā arī nekonstatēja gadījumus, kad valstis, kuras nav ES dalībvalstis, ierobežotu ES uzņēmumu darbības ziņošanas prasību dēļ. Tomēr uzņēmējdarbības nozarē joprojām pastāv bažas par vienlīdzīgu konkurences apstākļu trūkumu, jo uz konkurentiem no ASV, Ķīnas un citām valstīm šāda veida pārredzamības pienākumi neattiecas. Nozarē pastāv arī bažas par konkurētspējas riskiem ilgtermiņā nevienlīdzīgu konkurences apstākļu dēļ. Šķiet, ka šo apgalvojumu apstiprina akadēmisks pētījums ⁽³⁰⁾, kurā secināts, ka uzņēmumiem, kas sniedz *CBCR*, ir tendence palielināt to maksājumus attiecīgo valstu valdībām un samazināt un pārdalīt ieguldījumus salīdzinājumā ar konkurentiem, kuri neatklāj informāciju šajās valstīs.

Tomēr līdz šim nav bijis citādas jūtamas ietekmes uz ES energoapgādi. *CBCR* rīcībpolitika tiek piemērota tikai pāris gadus. Tas ir daudz mazāks laika sprādis nekā parasti daudz ilgākie rūpniecības cikli ieguves rūpniecības, naftas rūpniecības u. c. nozarēs — sākot no izpētes un investīcijām līdz slēgšanai. Šā iemesla dēļ situācija uzmanīgi jāuzrauga no risku viedokļa.

Ziņošanas prasību attiecināšana uz papildu rūpniecības nozarēm

Pilsoniskā sabiedrība uzskata, ka *CBCR* attiecināšana uz papildu rūpniecības nozarēm (piemēram, telekomunikācijām, būvniecību) varētu palīdzēt mazināt sabiedrības un ieguldītāju riskus, kā arī novērst un nepieļaut nelikumību, korupciju un nepareizu fiskālo pārvaldību. Tomēr eksperti un NVO pārsvarā atzīst, ka universālu risinājumu nebūtu reāli īstenot, proti, ja *CBCR* standartus, kas piemērojami ieguves rūpniecības nozarei, vienkārši pilnā apjomā attiecinātu uz citām nozarēm, piemēram, tikai paplašinot direktīvas darbības jomu. Jebkurai papildu nozarei nepieciešamas pielāgotas prasības. Pastāv arī bažas, ka šādas

³⁰ Thomas Rauter, *Disclosure Regulation, Corruption, and Investment: Evidence from Natural Resource Extraction* — 2019. gada februāris.

pieejas efektivitāte lielā mērā būtu atkarīga arī no uzņēmuma lieluma un nozares starptautiskuma. Tas nozīmē, ka varētu būt pārāk sarežģīti noteiktiem sektoriem ES tiesību aktos noteikt atbilstošu darbības jomu, jo tā būtu atkarīga no tā, cik lielā mērā ES nozares izvērš savu darbību ārvalstu vietējos tirgos attiecīgajā sektorā, vai tās ir pietiekami lielas un maksā ievērojamas summas pārvaldes struktūrām. Turklāt, lai gan *CBCR* mērķis galvenokārt ir tiesību nostiprināšana vietējiem iedzīvotājiem, kuri cieš no vietējo dabas un neatjaunojamo resursu izmantošanas, šāds pārskatu sniegšanas režīms var būt nepiemērots līdzīgu mērķu sasniegšanai nozarēs, kurās vidiskie un tuvuma faktori nav tik raksturīgi.

Revīzija

Ziņojumu sniegšanas ietvaros revīzija nav obligāti prasīta. Tomēr daži lielie starptautiskie uzņēmumi brīvprātīgi izmanto neatkarīgu revidentu pakalpojumus, lai sniegtu papildu pārlicību un tādējādi palielinātu ziņojumu uzticamību lietotāju vidū.

Ja revīzija būtu obligāta, ieinteresētās personas vēlētos, lai tiktu precizēts darba uzdevuma veids, pārlicības līmenis, laika prasības, ziņojumu saturs un publicēšanas prasības. Pieņemot, ka tiktu izraudzīts tradicionāls revīzijas uzdevums, VVA lēsa, ka vienam uzņēmumam ikgadējās izmaksas būtu robežās no 450 000 līdz 1 500 000 EUR. Pieņemot, ka revīzijas uzdevums būtu vienkāršāks un ar ierobežotu pārlicības līmeni, izmaksas būtu robežās no 250 līdz 450 000 EUR. Cita veida darba uzdevumu izmaksas — izmantojot vai neizmantojot apliecinājuma pakalpojumus — netika vērtētas.

CBCR revīzija nav pilsoniskās sabiedrības kā lietotāju galvenā prioritāte, kaut arī tiek atzīts, ka šāda revīzija palielinātu uzticību un uzlabotu standartu piemērošanu. Cerības, ka revīzija varētu palīdzēt novērst standartu trūkumus, piemēram, šajā ziņojumā izklāstītos, jebkurā gadījumā varētu izrādīties nepamatotas. Uzņēmēji un regulatīvās iestādes parasti neatbalsta revīziju (vai vismaz apstrīd to) no izmaksu un ieguvumu viedokļa.

Vispārēja publisku *CBCR* prasība attiecībā uz starptautiskiem uzņēmumiem

2016. gadā Komisija ierosināja tiesību aktu, ar kuru pieprasa lielajiem uzņēmumiem ik gadu sniegt *CBCR* par katru dalībvalsti un valstīm ārpus ES, kurās tie darbojas, iekļaujot informāciju par gūto peļņu un par nodokļiem, kas samaksāti par peļņu⁽³¹⁾.

Izrakteņu ieguve (pienācīga pārbaude)

ES ir pieņēmusi regulējumu par piegādes ķēdes pienācīgas pārbaudes pienākumiem attiecībā uz izrakteņu ieguvi (Regula (ES) 2017/821)⁽³²⁾.

³¹ *Komisijas priekšlikums par direktīvu attiecībā uz ienākuma nodokļa informācijas atklāšanu, ko veic konkrēti uzņēmumi un filiāles*, COM(2016) 198 final — 2016/0107 (COD), 2016. gada aprīlis.

³² Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2017/821 (2017. gada 17. maijs), ar ko paredz piegādes ķēdes pienācīgas pārbaudes pienākumus Savienības importētājiem, kuri importē konfliktu skartu un augsta riska teritoriju izcelsmes alvu, tantalu un volframu, to rūdas un zeltu.

Secinājums

CBCR ir nesen ieviests ziņošanas pienākums. Pārskati ir pieejami tikai par dažiem finanšu gadiem. Būtu nepieciešams ilgāks novērošanas periods, lai rūpīgāk izvērtētu dažus efektivitātes aspektus un iespējamo ilgtermiņa ietekmi uz ES energoapgādi. Veiktajā pārskatīšanā ir konstatēti vairāki trūkumi ziņošanas standartos. Tie kavē piekļuvi ziņojumiem un to izmantošanu, taču nav nenovēršami trūkumi. Cita starpā nepietiekami optimāls šķiet veids, kādā šīs jomas tiesību aktos ir iekļauta mežizstrāde. Kopumā šī rīcībpolitika nenoliedzami padara nozari pārredzamāku, tomēr nozarei joprojām rūp saskaņošana globālā mērogā. Tāpēc gan pilsoniskā sabiedrība, gan nozare vēlētos, lai regulatīvās iestādes aktīvāk strādātu, lai panāktu vienlīdzīgus konkurences apstākļus visā pasaulē.

Nefinanšu informācija, kas jāpublicē noteiktām sabiedriskas nozīmes struktūrām

Pārskatīšanas klauzula: Direktīva 2014/95/ES (Nefinanšu informācijas sniegšanas direktīva) — 3. pants

Efektivitāte

Šim ziņojumam pievienotajā dienestu darba dokumentā ir aplūkota Nefinanšu informācijas sniegšanas direktīvas (*NFRD*) efektivitāte dažādos aspektos, tostarp par saskaņā ar direktīvas prasībām sniegtās informācijas būtiskumu, ticamību un salīdzināmību.

Būtiskuma jomā ir apkopots ievērojams ziņu daudzums par to, ka daudzi uzņēmumi nesniedz būtisku nefinanšu informāciju par visiem galvenajiem ar ilgtspēju saistītajiem jautājumiem. Vienaļpus uzņēmumi sniedz ievērojamu informācijas daudzumu, kas nav būtiska, tādējādi lietotājiem apgrūtinot meklētās informācijas atrašanu. Šie secinājumi attiecas uz informāciju par uzņēmuma ietekmi uz jautājumiem, kas saistīti ar ilgtspēju, un informāciju par šo jautājumu ietekmi uz uzņēmuma attīstību, darbību un stāvokli. Sabiedriskajā apspriešanās, ko Komisijas dienesti organizēja 2020. gadā, lai sagatavotu *NFRD* pārskatīto versiju, tikai 6 % lietotāju apgalvoja, ka viņiem nav radušās problēmas saistībā ar to, ka uzņēmumi nesniedz visu būtisko informāciju.

Taksonomijas regula veicinās progresu korporatīvo pārskatu sniegšanā par uzņēmumu darbību ietekmi uz ES vidiskajiem mērķiem. Šajā ziņā būtiskas ir arī iniciatīvas dabas kapitāla uzskaites un vidiskās pēdas novērtēšanas metodikas jomā.

Termina “nefinanšu informācija” lietošana attiecībā uz informāciju, kas saistīta ar ilgtspēju, ir problemātiska. Tas tāpēc, ka informācija, kas attiecas uz fiziskiem, pārejas vai reputācijas riskiem, faktiski var būt finansiāli būtiska, pat ja tā neatbilst grāmatvedības sistēmas atzīšanas vai atklāšanas prasībām, kas piemērojamas finanšu pārskatiem.

Salīdzināmības jomā respondenti sabiedriskajā apspriešanās, kas tika veikta 2018. gadā ES uzņēmumu pārskatu sniegšanas sistēmas atbilstības pārbaudes ietvaros, apgalvoja, ka tiem ir grūtības salīdzināt uzņēmumu sniegto nefinanšu informāciju. Tas atbilst vairākuma ziņojumu un analīžu secinājumiem un dažādu ieinteresēto personu uzskatiem. Sniedzot atbildes 2020. gada sabiedriskajā apspriešanās, 84 % lietotāju apgalvoja, ka nefinanšu informācijas ierobežotā salīdzināmība ir būtiska problēma.

Trūkst konsekvences gan ar ilgtspēju saistītās informācijas saturā, gan noformējumā. Pašreizējie standarti un ziņošanas sistēmas nav spējuši pienācīgi novērst šo situāciju. Arī nefinanšu informācijas lietotāji, tostarp investori un pilsoniskās sabiedrības organizācijas, ir norādījuši, ka nefinanšu informācijas sniegšanas vietu dažādība var kavēt piekļuvi informācijai un ievērojami ietekmēt tās salīdzināmību. Kā norādīts dienestu darba dokumentā, arī digitalizācijai varētu būt nozīme nefinanšu informācijas pieejamības un izmantojamības uzlabošanā.

Lielākā daļa (82 %) visu 2020. gada atklātās sabiedriskās apspriešanas respondentu uzskatīja, ka prasība uzņēmumiem izmantot vienotus pārskatu sniegšanas standartus atrisinātu galvenās pašreizējās problēmas nefinanšu informācijas sniegšanas jomā.

Sniedzot atbildes 2020. gada sabiedriskajā apspriešanā⁽³³⁾, 73 % lietotāju norādīja, ka nefinanšu informācijas ierobežotā salīdzināmība ir būtiska problēma. Daudzi lietotāji apgalvo, ka tas galvenokārt saistīts ar to, ka attiecībā uz nefinanšu pārskata saturu nepastāv pārliecības apliecinājuma prasība. Dažas ieinteresētās personas apgalvo, ka, lai varētu gūt pārliecību par šo informāciju, jābūt pārskatu sniegšanas standartam vai satvaram, pēc kura revīzijas uzņēmumi var novērtēt uzņēmumu sniegto informāciju.

Turklāt šķiet, ka 20 dalībvalstu izmantotā iespēja atļaut uzņēmuma nefinanšu pārskatu publicēt atsevišķā ziņojumā mazina direktīvas efektivitāti. Nefinanšu informācijas sniegšana atsevišķā ziņojumā, nevis vadības ziņojumā, var radīt pieņēmumu, ka sniegtā informācija nav svarīga uzņēmuma finansiālā snieguma izprašanai, taču ne vienmēr tā ir.

Turklāt daudzās dalībvalstīs pastāv piemērošanas un uzraudzības nepilnības, kas izriet no vairākiem faktoriem, tostarp nenoteiktības par uzraudzības iestāžu juridiskajām pilnvarām šajā jomā. Uzraudzības iestādes pašas norāda, ka direktīvas piemērojamību apgrūtina dažu informācijas sniegšanas prasību elastība.

NFRD arī netiek uzskatīta par pilnīgi efektīvu no sagatavotāju viedokļa, jo daudziem no viņiem rodas nevajadzīgas izmaksas saistībā ar nefinanšu informācijas sniegšanu. *NFRD* elastība un detalizācijas trūkums nozīmē, ka daudziem informācijas sagatavotājiem, izlemjot, kādu informāciju sniegt, jāsaskaras ar sarežģījumiem. Informācijas sagatavotāji arī ir pakļauti spiedienam ziņot saskaņā ar dažādām privātām ziņošanas sistēmām un iniciatīvām, kas savstarpēji pārklājas, un atbildēt uz ieinteresēto personu informācijas pieprasījumiem papildus tam, kas tiem jāziņo saskaņā ar *NFRD*.

Darbības joma

Daudziem uzņēmumiem, no kuriem lietotājiem nepieciešama nefinanšu informācija, nav pienākuma sniegt šādu informāciju. 2020. gada sabiedriskajā apspriešanā tika konstatēts, ka lielākā daļa respondentu atbalsta direktīvas darbības jomas paplašināšanu, lai aptvertu visus lielos uzņēmumus (70 % respondentu) un visus uzņēmumus, kuru vērtspapīri iekļauti ES regulēto tirgu biržas sarakstos (62 % respondentu).

Iemesli, kāpēc lūgts apsvērt darbības jomas paplašināšanu, lai aptvertu biržā nekotētus lielos uzņēmumus, ir saistīti ar faktu, ka uzņēmuma ietekmi uz sabiedrību un vidi nenosaka tas, vai tas ir vai nav kotēts biržā. Darbības jomas paplašināšanu, aptverot visus biržā kotētos uzņēmumus, var uzskatīt par būtisku no investoru aizsardzības viedokļa, ņemot vērā ar ilgtspēju saistīto risku pieaugošo nozīmi. Tas var būt nepieciešams arī tāpēc, lai nodrošinātu, ka finanšu tirgus dalībniekiem ir visa nepieciešamā informācija no visiem investīciju

³³ Skatīt Eiropas Komisijas tīmekļa vietni.

saņēmējiem uzņēmumiem un tie tādējādi spētu pildīt tiem piemērojamās prasības attiecībā uz informācijas sniegšanu par ilgtspēju atbilstīgi Ar ilgtspēju saistītās finanšu informācijas sniegšanas regulai un nodrošinātu, ka netiek nolemts mazākus biržā kotētus uzņēmumus izslēgt no ieguldījumu portfeliem, pamatojoties uz to, ka tie neziņo nepieciešamo informāciju.

Būtiskums

Lai gan sākotnējie *NFRD* mērķi joprojām ir ļoti aktuāli, direktīva vairs nav piemērota šo mērķu sasniegšanai. Tas ir saistīts ar citām rīcībpolitikas un likumdošanas norisēm, investoru augošo pieprasījumu pēc informācijas un nesenajām izmaiņām starptautiski atzītos ziņošanas satvaros un pamatnostādnēs.

Pasaules mērogā 2015. gada nolīgums par ANO ilgtspējīgas attīstības mērķiem un 2016. gada Parīzes nolīgums par klimata pārmaiņām ir devuši spēcīgāku politisko impulsu pārejai uz ilgtspējīgu ekonomiku un veicinājuši arvien lielāku izpratni par ilgtspējas jautājumu stratēģisko nozīmi uzņēmumiem un ieguldītājiem.

ES mērogā 2018. gada rīcības plāns par ilgtspējīgām finansēm un 2019. gada Eiropas zaļais kurss ir ievērojami palielinājuši Eiropas politiskos mērķus pēc iespējas ātrāk pāriet uz ilgtspējīgu ekonomikas un finanšu sistēmu. Saskaņā ar rīcības plānu par ilgtspējīgām finansēm ES ir pieņēmusi Taksonomijas regulu un Ar ilgtspēju saistītās finanšu informācijas sniegšanas regulu (*SFDR*). Abiem tiesību aktiem ir būtiska ietekme uz nefinanšu informāciju, kura uzņēmumiem būtu jāsniedz. Tā kā *SFDR* finanšu tirgus dalībniekiem nosaka prasības par informācijas sniegšanu saistībā ar ilgtspēju, tai būs tieša ietekme uz informāciju, kas tiem nepieciešama no investīciju saņēmējiem uzņēmumiem. Taksonomijas regula nosaka jaunas prasības uzņēmumiem, uz kuriem attiecas *NFRD*, proti, sniegt informāciju par to veiktajām darbībām, kuras saskaņā ar taksonomiju kvalificējas kā vidiski ilgtspējīgas.

Starptautiskajos nefinanšu informācijas sniegšanas satvaros un pamatnostādnēs ir notikušas dažas būtiskas izmaiņas. Kopš 2014. gada ir radušās daudzas dažādas iniciatīvas, kas daļēji pārklājas un ne vienmēr ir savstarpēji saskanīgas. 2016. gadā tika publicēti pirmie Globālās ziņošanas iniciatīvas ⁽³⁴⁾ standarti, pamatojoties uz tās iepriekšējām pamatnostādnēm. 2018. gadā Ilgtspējīgas attīstības grāmatvedības standartu padome (*Sustainability Accounting Standards Board, SASB*) publicēja 77 nozares standartus finansiāli būtiskas ar ilgtspēju saistītās informācijas atklāšanai. 2017. gadā savus ieteikumus publicēja G20 Finanšu stabilitātes padomes izveidotā Klimatiskās finanšu informācijas izpaušanas darba grupa (*Task Force on Climate-related Financial Disclosures, TCFD*). Šie ieteikumi izraisīja plašu interesi tirgū. Citas norises kopš 2014. gada ir piecu starptautisku ar ilgtspēju saistītās informācijas ziņošanas iniciatīvu nodomu paziņojums par ciešāku sadarbību, Pasaules Ekonomikas foruma iniciatīva par kopīgu ziņošanas rādītāju izstrādi un Starptautisko Finanšu pārskatu standartu fonda 2020. gadā sāktā sabiedriskā apspriešana par iespējamo tā darbības paplašināšanu, lai iekļautu nefinanšu informāciju.

³⁴ www.globalreporting.org.

Pamatnostādņu un metodikas nodrošināšanas līmenis

2017. gada vidū, kā nosaka direktīva, Komisija publicēja nesaistošas pamatnostādnes, lai palīdzētu uzņēmumiem direktīvas piemērošanā. Tās sniedz uzņēmumiem vispārīgus nenormatīvus norādījumus, tostarp informācijas sniegšanas piemērus katrā ziņošanas jomā.

Ir maz pierādījumu tam, ka nesaistošajām nefinanšu informācijas sniegšanas pamatnostādnēm, kuras Komisija publicēja 2017. gadā saskaņā ar direktīvu, būtu bijusi ievērojama ietekme. Pamatnostādņu neobligātums nozīmē, ka uzņēmumi var tās brīvi piemērot vai nepiemērot pēc saviem ieskatiem. Kopumā tas nozīmē, ka viņi paši nespēj nodrošināt informācijas salīdzināmību starp uzņēmumiem vai tādas informācijas atklāšanu, ko lietotāji uzskata par būtisku. Nesaistošās pamatnostādnes var pat palielināt sarežģītību, ar kuru nākas saskarties informācijas sagatavotājiem. Tā var notikt gadījumā, ja informācijas sagatavotāji uztver šīs pamatnostādnes kā papildinājumu dažādiem privātajiem nefinanšu informācijas sniegšanas standartiem un sistēmām un netiek mazināts spiediens, ka katrs standarts vai sistēma jāņem vērā atsevišķi un vēl jāatbild uz ieinteresēto personu papildu informācijas pieprasījumiem.

2019. gada jūnijā Komisija publicēja papildinājumu savām 2017. gada pamatnostādnēm, galveno uzmanību pievēršot informācijas sniegšanai saistībā ar klimatu un *TCFD* ieteikumu integrēšanai. Tā kā šis papildinājums ir vērsts uz vienu konkrētu jautājumu (klimatu), paredzams, ka šim papildinājumam būs nozīmīgāka ietekme uz uzņēmumu atklātās informācijas salīdzināmību.

Secinājums

Eiropas zaļā kursa ietvaros Komisija paziņoja par savu nodomu pārskatīt *NFRD*. Saskaņā ar pārskatīto 2020. gada darba programmu Komisija 2021. gadā pieņems priekšlikumu pārskatīt *NFRD*. Galvenie apspriežamie jautājumi ir šādi: ziņotās informācijas ierobežotā salīdzināmība un uzticamība; fakts, ka daudzi uzņēmumi neziņo informāciju, kuru lietotāji uzskata par būtisku; daudzu uzņēmumu, no kuriem lietotājiem nepieciešama nefinanšu informācija, nespēja ziņot šādu informāciju. Prasības piemērošana uzņēmumiem ziņot saskaņā ar kopējiem nefinanšu informācijas sniegšanas standartiem ir būtiska šo jautājumu risināšanas daļa.

Informācijas izpaušanas prasības emitentiem, kuru vērtspapīrus atļauts tirgot ES regulētajos tirgos

Pārskatīšanas klauzula: Direktīva 2013/50/ES (Pārredzamības direktīva) — 5. pants

Direktīvas ietekme uz maziem un vidējiem emitentiem

Direktīva 2013/50/ES, ar ko groza Direktīvu 2004/109/EK (Pārredzamības direktīva jeb TD), atcēla pienākumu publicēt ceturkšņa finanšu informāciju⁽³⁵⁾. Šādas rīcības mērķis bija samazināt biržu sarakstos kotēto uzņēmumu administratīvo slogu⁽³⁶⁾, veicināt ilgtermiņa ieguldījumus un uzlabot mazo un vidējo emitentu piekļuvi kapitālam⁽³⁷⁾. Direktīva ļauj dalībvalstīm un regulētajiem tirgiem pieprasīt ceturkšņa pārskatu sniegšanu, ciktāl tas ir proporcionāli faktoriem, kas veicina ieguldījumu lēmumus, un nerada nesamērīgu finansiālu slogu attiecīgās dalībvalsts emitentiem. Tā arī pagarina pusgada finanšu pārskatu publicēšanas termiņu līdz 3 mēnešiem pēc pārskata perioda beigām, lai nodrošinātu papildu elastību un palielinātu mazo un vidējo emitentu redzamību.

Tirgus pārstāvji uzskata, ka pēc dažiem gadiem šie pārredzamības noteikumi kopumā būs samērīgi un atbilstoši maziem un vidējiem emitentiem⁽³⁸⁾. Ceturkšņa ziņošanas pienākuma atcelšana tiek uztverta kā biržu sarakstos kotēto uzņēmumu administratīvā sloga mazināšana bez negatīvas ietekmes uz ieguldītāju aizsardzību. Tomēr ir pierādījumi, ka daudzi emitenti joprojām sniedz ceturkšņa pārskatus vai nu brīvprātīgi⁽³⁹⁾, vai tāpēc, ka to pieprasa attiecīgās dalībvalstis vai regulētais tirgus⁽⁴⁰⁾. Tas ir ierobežojis mērogu un vājinājis ceturkšņa pārskatu sniegšanas pienākuma atcelšanas ietekmi.

Digitalizācija

TD paredz, ka katrai dalībvalstij jāizveido glabāšanas sistēma (oficiāli noteiktā sistēma jeb OAM), lai nodrošinātu, ka sabiedrība var piekļūt biržu sarakstos kotēto uzņēmumu atklātajai

³⁵ Vai nu ceturkšņa finanšu pārskati, vai starpposma vadības pārskati, kurus parasti sauc par ceturkšņa finanšu informāciju.

³⁶ Komisijas dienestu darba dokumentā, kas pievienots Komisijas priekšlikumam Direktīvai 2013/50/ES (COM(2011) 683 galīgā redakcija) {SEC(2011) 1280 galīgā redakcija}, Komisijas dienesti aplēsa, ka vidējās tiešās monetārās izmaksas par ceturkšņa informācijas sagatavošanu, kas saistītas ar rediģēšanu, ziņojumu drukāšanu un tulkošanu, svārstās no 2000 EUR gadā līdz 60 000 EUR gadā maziem un vidējiem emitentiem.

³⁷ ES tiesību aktos mazie un vidējie emitenti nav definēti. ES ir noteiktas dažas MVU definīcijas, kas attiecas uz mazajiem uzņēmumiem. Tomēr šīs definīcijas nenošķir biržu sarakstos kotētus un nekotētus uzņēmumus. Šajā ziņojumā atsauce uz maziem un vidējiem emitentiem jāsaprot kā atsauce uz dažādās dalībvalstīs pastāvošajiem valsts līmeņa jēdzieniem.

³⁸ Saskaņā ar vairākās apspriešanās gūtajām atbildēm, bet jo īpaši ar Komisijas [Kopsavilkuma ziņojumu par sabiedrisko apspriešanu par ES uzņēmumu publisko pārskatu sniegšanas sistēmas atbilstības pārbaudi](#). To tiecās apliecināt arī pārvaldes struktūru eksperti Eiropas Vērtspapīru komitejas ekspertu grupā (*Expert Group of the European Securities Committee, EGESC*), ar kuriem konsultējās 2019. gada 1. ceturksnī.

³⁹ Pamatojoties uz EGESC apspriešanās rezultātiem vismaz 15 dalībvalstīs, emitenti izvēlas publicēt savu ceturkšņa finanšu informāciju, lai sniegtu ieguldītājiem pielāgotu informāciju vai vienkārši reaģētu uz pārējo dalībvalstu spiedienu. Jo lielāks uzņēmums, jo labprātāk tas sniedz ceturkšņa pārskatu.

⁴⁰ Pamatojoties uz EGESC apspriešanās rezultātiem, vismaz 5 dalībvalstīs joprojām pieprasa atklāt ceturkšņa pārskatus, un vismaz 7 dalībvalstīs, kur ceturkšņa pārskatu sniegšana nav obligāta, regulētajos tirgos tiek pieprasīta informācijas atklāšana.

informācijai. *TD* nodrošina pamatu centralizētai piekļuvei regulētai informācijai Eiropas elektroniskās piekļuves punkta (*European Electronic Access Point, EEAP*) veidā. *EEAP* vēl nedarbojas, bet Regula (ES) 2016/1437⁽⁴¹⁾ nodrošina virzību uz piekļuves informācijai racionalizēšanu, izmantojot šo piekļuves punktu⁽⁴²⁾. Piekļuve informācijai tomēr joprojām ir sadrumstalota. Jaunajā Rīcības plānā par kapitāla tirgus savienību (KTS)⁽⁴³⁾ Eiropas Komisija ierosina pabeigt KTS, izveidojot ES mēroga platformu — Eiropas vienoto piekļuves punktu (*ESAP*). Tāpat arī digitālās finanšu darbības stratēģijas⁽⁴⁴⁾ mērķis ir izveidot Eiropas finanšu datu telpu, lai veicinātu uz datiem balstītu inovāciju, pamatojoties uz Eiropas datu stratēģiju, tostarp vienkāršāku piekļuvi datiem un to izmantošanu.

Papildus 2013. gada *TD* grozījumiem Komisija 2019. gadā pieņēma deleģēto regulu, lai izveidotu Eiropas vienoto elektronisko formātu (*European Single Electronic Format, ESEF*) biržu sarakstos kotēto uzņēmumu gada finanšu pārskatu (*Annual Financial Reports, AFR*) sagatavošanai (*ESEF* regula)⁽⁴⁵⁾. *ESEF* regula uzņēmumiem tiks piemērota no 2020. finanšu gada (t. i., pirmie *AFR* saskaņā ar *ESEF* tiks publicēti 2021. gadā)⁽⁴⁶⁾. Mērķis ir atvieglot ziņošanu un sekmēt lietotāju *AFR* digitālo analīzi un salīdzināmību. *ESEF* apvieno paplašināmās hiperteksta iezīmēšanas valodas formātu ar iekšējo datu struktūru, pamatojoties uz iekļauto paplašināmo komerciālo pārskatu valodu (*inline eXtensible Business Reporting Language, iXBRL*). *ESEF* regula paredz pakāpenisku *ESEF* attīstību. Piezīmju blokveida marķēšana kļūs obligāta no 2022. finanšu gada. Turklāt jāturpina pievērst uzmanību taksonomijas specifikācijām, ko izmanto juridisko personu ziņojumos, pamatojoties uz valstu vispārpieņemtajiem grāmatvedības principiem vai ārpussavienības valstu vispārpieņemtajiem grāmatvedības principiem.

Lai gan *ESEF* regula vēl netiek piemērota, ziņojošajiem uzņēmumiem, valstu regulatoriem un pārraudzības struktūrām ir radušās vairākas bažas, jo īpaši par *ESEF* atbilstošo finanšu pārskatu revīziju. Lai sniegtu norādes tirgū un nodrošinātu valstu revīzijas prakses konvergenci, 2019. gada novembrī Eiropas Revīzijas pārraudzības struktūru komiteja (*Committee of European Auditing Oversight Bodies, CEAOB*) publicēja nesaistošas

⁴¹ Komisijas Deleģētā regula (ES) 2016/1437 (2016. gada 19. maijs), ar ko attiecībā uz regulatīvajiem tehniskajiem standartiem par piekļuvi regulētai informācijai Savienības līmenī papildina Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2004/109/EK (OV L 234, 31.8.2016., 1.–7. lpp.).

⁴² Piemēram, lielākajā daļā *OAM* publicās meklēšanas rīki ir strukturēti atbilstoši šajā regulā iekļautajai klasifikācijai.

⁴³ *Jaunais rīcības plāns par KTS*.

⁴⁴ *Digitālās finanšu darbības pakete*.

⁴⁵ Komisijas Deleģētā regula (ES) 2019/815 (2018. gada 17. decembris), ar ko Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2004/109/EK papildina attiecībā uz regulatīvajiem tehniskajiem standartiem par vienotā elektroniskās ziņošanas formāta specifikāciju (OV L 143, 29.5.2019., 1. lpp.).

⁴⁶ 2020. gadā notikušajās trīspusējās sarunās par kapitāla tirgus atvēršanas pasākumu kopumu visi likumdevēji vienojās pasākumu kopumā iekļaut *TD* 4. panta 7. punkta grozījumu, kas ļauj dalībvalstīm izvēlēties par vienu gadu atlikt *ESEF* izmantošanas pienākuma izpildi, ja tās paziņo Komisijai par savu nodomu atlikt un ja šāds nodoms ir pienācīgi pamatots.

pamatnostādnes par ESEF revīziju praksē⁽⁴⁷⁾. Papildus tam 2020. gada novembrī Komisija publicēja skaidrojošu paziņojumu⁽⁴⁸⁾.

TD sankciju režīma piemērošana

Lai nodrošinātu valstu sankciju režīmu turpmāku saskaņošanu un nostiprināšanu⁽⁴⁹⁾, 2013. gada TD grozījumi nosaka, ka katrai valsts kompetentajai iestādei (VKI) jābūt noteiktam pilnvaru minimumam attiecībā uz sankcijām par noteiktu galveno noteikumu pārkāpumiem. Proti, tie paredz, ka dalībvalstis nosaka obligātos administratīvos pasākumus un sankcijas (piemēram, finansiālu sankciju piemērošanu un VKI pieņemto pasākumu un sankciju publicēšanu), kurām jābūt efektīvām, samērīgām un preventīvām un kuras jāpiemēro attiecībā uz fiziskām un juridiskām personām. Jebkurā gadījumā dalībvalstīm ir atļauts paredzēt papildu sankcijas vai pasākumus un augstāka līmeņa administratīvas finansiālas sankcijas.

Saskaņā ar apspriešanos un analīzes rezultātiem⁽⁵⁰⁾ 2013. gada TD grozījums ir panācis viendabīgākus sankciju režīmus visās dalībvalstīs. Tomēr būtu jānodrošina lielāka saskaņotība efektīvu, samērīgu un preventīvu administratīvo pasākumu piemērošanā gadījumos, kad pārkāpti pārredzamības noteikumi. Pastāv arī bažas par izpildes darbībām, kas var apdraudēt TD sankciju režīma atbilstīgu piemērošanu. TD uzliek dalībvalstīm pienākumu piešķirt VKI obligātas uzraudzības pilnvaras, taču nenosaka padziļinātāk, kā šīs pilnvaras izmantot. Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestāde (EVTI) nopietni strādā, lai panāktu VKI izpildes panākšanas prakses uzraudzības konvergenci⁽⁵¹⁾. Tomēr valstu prakse mēdz būt nevienmērīga no ES viedokļa, piemēram, attiecībā uz tvērumu, izpildes panākšanas pasākumiem⁽⁵²⁾ vai sankciju publicēšanu. Tāpat arī minimālās saskaņošanas pieejas dēļ uzraudzības pilnvaru definīcija dalībvalstīs mēdz ievērojami atšķirties. Piemēram, dažām VKI ir ierobežotas pilnvaras veikt nefinanšu informācijas izpēti, ja tā tiek sniegta atsevišķi no vadības ziņojumiem. Šajā kontekstā Wirecard⁽⁵³⁾ sabrukums skaidri parādīja, ka dažu valstu prakse, šķiet, nav tik efektīva, cik tai vajadzētu būt, un izgaismoja potenciālās papildu jomas, kurās nepieciešami

⁴⁷ *CEAOB guidelines on the auditors' involvement on financial statements in ESEF* (CEAOB pamatnostādnes par revidentu iesaisti finanšu pārskatu sagatavošanā atbilstīgi ESEF).

⁴⁸ *ESEF skaidrojošais paziņojums*.

⁴⁹ Pēc Komisijas 2010. gada decembra paziņojuma "Sankciju režīmu pastiprināšana finanšu pakalpojumu nozarē pieņemšanas".

⁵⁰ Jo īpaši apspriešanās ar EGESC rezultāti 2019. gada 1. ceturksnī.

⁵¹ EVTI veicina konvergenci, sagatavojot pamatnostādnes, jautājumus un atbildes, darba programmas, komitejas darba uzdevumus, darbības pārskatus utt. 2014. gadā tā publicēja *Guidelines on the enforcement of financial information* (Pamatnostādnes par finanšu informācijas sniegšanas prasību piemērošanu), kas tika pārskatītas 2020. gadā. Tiek regulāri atjaunināti tās *Q&As on the Transparency Directive* (Jautājumi un atbildes par Pārredzamības direktīvu), kas aptver arī sankciju režīma piemērošanas aspektus.

⁵² Skatīt, piemēram, EVTI ziņojumu *Enforcement and regulatory activities of European enforcers in 2019* (Eiropas uzraudzības iestāžu izpildes panākšanas un regulatīvās darbības 2019. gadā). EGESC ekspertu aptauja liecina, ka attiecībā uz sankciju publicēšanu pastāv dažādas prakses, tostarp, piemēram, pasākumu nepublicēšana noteiktos apstākļos, kā atļauts saskaņā ar TD. Ģeogrāfiska ziņā piekļuve joprojām ir sadrumstalota, jo trūkst vienota ES piekļuves punkta.

⁵³ Wirecard, Vācijas uzņēmums, kura akcijas tiek kotētas regulētajos tirgos, 2020. gada jūnijā pasludināja bankrotu pēc tam, kad atklājās, ka trūkst 1,9 miljardi EUR no grupas bilanci uzrādītās naudas.

uzlabojumi. Konkrētāk, EVTI paātrinātajā profesionizvērtējumā⁽⁵⁴⁾ tika konstatēti trūkumi *Wirecard* finanšu pārskatu sagatavošanas prasību piemērošanā Vācijā. Cita starpā konstatēts, ka dažas valsts normas, iespējams, neļauj pietiekami nodrošināt efektīvu informācijas apmaiņu starp valsts iestādēm un to, ka finanšu informāciju izskata neatkarīgas kompetentās iestādes. *TD* sniedz iespēju norīkot citu kompetento iestādi, kas nav centrālā kompetentā iestāde, lai pārbaudītu, vai informācija ir sagatavota saskaņā ar attiecīgo ziņošanas sistēmu, un veiktu attiecīgus pasākumus pārkāpumu gadījumā. Tomēr *TD* neparedz nekādas prasības attiecībā uz nepieciešamību šai iestādei būt neatkarīgai un par attiecīgajiem centrālās un otras iestādes pienākumiem. Balstoties uz paātrināto profesionizvērtējumu, EVTI sāka diskusijas par iespējamiem *TD* uzlabojumiem un izteica viedokli, ka finanšu informācijas sniegšanas prasību ātrāku un efektīvāku piemērošanu varētu veicināt šādas darbības: i) uzlabot sadarbību starp saskaņā ar *TD* atbildīgajām VKI un citām iestādēm; ii) uzlabot finanšu informācijas sniegšanas prasību piemērošanas koordināciju valsts līmenī starp centrālajām kompetentajām iestādēm un deleģētajiem subjektiem / norīkotajām iestādēm; iii) stiprināt VKI neatkarību; iv) ES mērogā stiprināt saskaņotu uzraudzību finanšu un nefinanšu informācijas jomā⁽⁵⁵⁾. Komisija rūpīgi seko līdzi *Wirecard* lietai. Laika gaitā var tikt gūtas papildu mācības saistībā ar *TD* vai citām jomām.

Balsttiesību aprēķināšanas metodes darbība un efektivitāte attiecībā uz finanšu instrumentiem saskaņā ar *TD* 13. pantu

Saskaņā ar PD noteikumiem visām fiziskajām un juridiskām personām, kurām pieder ar akcijām saistīti finanšu instrumenti, jāpaziņo emitentam par nozīmīgas līdzdalības iegūšanu vai atsavināšanu. Lai nepieļautu jaunu veidu finanšu instrumentu izmantošanu slepenai akciju iegūšanai uzņēmumos⁽⁵⁶⁾, 2013. gada *TD* grozījumā tika noteikts, ka jāņem vērā visi instrumenti, kuru ekonomiskā ietekme izpaužas kā akciju turēšana vai tiesības iegādāties akcijas. Tiek saglabāta visa finanšu instrumentu pamatā esošo akciju pilnā nosacītā summa. Norēķiniem naudā turēto akciju skaitu aprēķina, koriģējot ar delta koeficientu⁽⁵⁷⁾, tas ir, reizinot pamatā esošo akciju nosacīto vērtību ar instrumenta delta koeficientu. Šī aprēķinu metode ir precizēta Komisijas Deleģētajā regulā (ES) 2015/761⁽⁵⁸⁾. Tā ļauj emitentiem un

⁵⁴ EVTI, *Fast Track Peer Review on the application of the Guidelines on the enforcement of financial information (ESMA/2014/1293) by BAFIN and FREP in the context of Wirecard*, 2020. gada 3. novembris.

⁵⁵ Skatīt EVTI 2021. gada 26. februāra vēstuli komisārei Makginesai par turpmākajiem pasākumiem saistībā ar *Wirecard* skandālu.

⁵⁶ Kas varētu izraisīt tirgus ļaunprātīgu izmantošanu un radīt nepatiesu un maldinošu priekšstatu par biržā kotētu uzņēmumu ekonomiskajām īpašumtiesībām.

⁵⁷ Finanšu instrumenta delta koeficients ir attiecība, kas salīdzina aktīva, parasti pārdodama vērtspapīra, cenas izmaiņas ar atbilstošām no tā atvasinātā instrumenta cenas izmaiņām. Šis koeficients norāda to, kā mainītos finanšu instrumenta teorētiskā vērtība gadījumā, ja būtu pamatinstrumenta cenas svārstības, precīzi atspoguļojot turētāja darījuma risku attiecībā uz pamatinstrumentu.

⁵⁸ Komisijas Deleģētā regula (ES) 2015/761 (2014. gada 17. decembris), ar ko papildina Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2004/109/EK attiecībā uz konkrētiem regulatīvajiem tehniskajiem standartiem par nozīmīgu līdzdalību. Šajā regulā īpaši noteikts, ka par groza un indeksa instrumentiem jāziņo tikai tad, ja attiecīgie vērtspapīri veido 1 % vai vairāk no pamata emitenta balsttiesībām vai 20 % vai vairāk no grozā/indeksā iekļauto vērtspapīru vērtības, vai abiem. Kā delta koeficienta noteikšanas metode tika pieņemta uz principiem balstīta pieeja. Tomēr šī metode nodrošina pietiekamu precizitāti un salīdzināmību tad, ja to

ieguldītājiem gūt visaptverošas zināšanas un precīzu priekšstatu par korporatīvo īpašumtiesību un balsstiesību struktūru.

2014. gada izmaksu un ieguvumu analīzē ⁽⁵⁹⁾ EVTI dokumentēja, ka regulatoru un emitentu izmaksas, visticamāk, būs minimālas. Veiktajās apspriešanās ⁽⁶⁰⁾ netika izteiktas bažas par izmaksām. Dažas ieinteresētās personas (uzņēmumi, VKI), kā arī daži pārvaldes struktūru eksperti ⁽⁶¹⁾ tomēr apgalvoja, ka balsstiesību aprēķināšanas metodi varētu uzskatīt par sarežģītu vai grūti interpretējamu.

Vairumā gadījumu dalībvalstis šos noteikumus transponēja savos tiesību aktos tikai 2016. gada sākumā. Komisijas Deleģētā regula par nozīmīgas līdzdalības aprēķināšanas metodēm bija tieši piemērojama līdz 2015. gada beigām. Pamatojoties uz Komisijas iepriekšējo novērtējumu, būtu pāragri izdarīt secinājumus par šīs aprēķina metodes efektivitāti pārredzamības nolūkiem. Būtu vajadzīgs sešu gadu piemērošanas periods, lai novērotu iespējamo pakāpenisko dažādu ieinteresēto personu rīcības maiņu un iespējamo jaunu finanšu instrumentu izstrādi.

Akcionāru paziņojumi par nozīmīgu līdzdalību

Lai uzlabotu juridisko noteiktību, veicinātu pārredzamību un samazinātu administratīvo slogu pārrobežu ieguldītājiem, ar PD tika izveidots saskaņotāks režīms attiecībā uz akcionāru paziņojumiem par nozīmīgu līdzdalību balsstiesībās. Dalībvalstīm nav atļauts pieņemt stingrākus noteikumus, izņemot īpašos apstākļos ⁽⁶²⁾. Akcionāri tiek mudināti izmantot EVTI izstrādāto standarta formātu iesniegšanai gan emitentam, gan attiecīgajai VKI ⁽⁶³⁾.

Dalībvalstu iespējas ieviest stingrākas prasības akcionāru paziņojumiem īpašos apstākļos ir novedusi pie atšķirīgiem paziņošanas režīmiem dažādās dalībvalstīs ⁽⁶⁴⁾. Astoņas dalībvalstis nolēma noteikt zemāku robežvērtību nekā TD noteiktie 5 %. Lielākajā daļā dalībvalstu tika iekļautas arī augstākas papildu robežvērtības. Valstu noteikumi atšķiras arī attiecībā uz tāda

pastāvīgi uzrauga. Tā arī ļauj iegūt jaunizstrādātus atvasinātos instrumentus, līdz minimumam samazinot regulējuma arbitrāžas iespējas.

⁵⁹ Skatīt *Consultation Paper on Draft Regulatory Technical Standards on major shareholdings and indicative list of financial instruments subject to notification requirements under the revised Transparency Directive* (Apspriešanās dokuments par regulatīvo tehnisko standartu projektiem attiecībā uz nozīmīgu līdzdalību un to finanšu instrumentu orientējošo sarakstu, uz kuriem attiecas paziņošanas prasības saskaņā ar pārskatīto Pārredzamības direktīvu) III pielikumu.

⁶⁰ Skatīt atbildes Komisijas sabiedriskajā apspriešanās par komercsabiedrību publiskajiem pārskatiem un atbildes uz EGESC anketu (Komisijas dienestu darba dokuments par atbilstības pārbaudi, III pielikums).

⁶¹ EGESC.

⁶² Saskaņā ar PD 3. panta 1.a punktu dalībvalstīm ir atļauts noteikt stingrākas prasības šādos gadījumos: i) nosakot gan zemākas, gan papildu robežvērtības paziņošanai par balsstiesībām un pieprasot līdzvērtīgus paziņojumus par robežvērtībām, kas balstītas uz kapitāla turējumiem; ii) piemērojot stingrākas saistības attiecībā uz paziņojuma saturu (piemēram, akcionāru nodomu atklāšanu), sagatavošanas procesu un laiku; iii) piemērojot normatīvos un administratīvos noteikumus, kas pieņemti saistībā ar pārņemšanas piedāvājumiem, apvienošanās darījumiem un citiem darījumiem, kas skar tādu uzņēmumu īpašumtiesības vai kontroli, ko uzrauga dalībvalstu izraudzītās iestādes atbilstoši Direktīvas 2004/25/EK (Pārņemšanas piedāvājumu direktīva) 4. pantam, kurš paredz stingrākas informācijas atklāšanas prasības.

⁶³ Veidlapa ir pieejama šeit: <https://www.esma.europa.eu/document/standard-form-major-holdings>.

⁶⁴ Skatīt EVTI 2019. gada dokumentu *Practical guide on national rules on notification on major holdings* (Praktiskie norādījumi par valstu noteikumiem attiecībā uz paziņošanu par nozīmīgu līdzdalību).

notikuma definīciju, kas izraisa ziņošanas pienākumu akcionāriem, laika periodu, pēc kura tiek uzskatīts, ka akcionārs zināja par šo izraisošo notikumu, termiņu, kādā akcionāram jāpaziņo emitentam, saziņas kanālu paziņojuma iesniegšanai (e-pasts, digitāls portāls, fakss vai pasts). Apspriešanās ir parādījušas, ka tas rada papildu pārrobežu ieguldījumu izmaksas akcionāriem, ņemot vērā piemērojamo režīmu dažādību atkarībā no emitenta piederības dalībvalsts.

Līdzīga situācija pastāv attiecībā uz termiņu un formātu, kādā emitenti var publiskot akcionāru paziņojumus. Pēc vairākuma respondentu domām, atšķirīgais paziņošanas režīms dalībvalstīs var radīt problēmas emitentu atklātās informācijas lietotājiem, jo īpaši attiecībā uz laika noteikšanu un saziņas kanāliem. Daži lietotāji atbalstītu obligātu standarta veidlapu, kas paredzēta, lai emitenti publiskotu akcionāru paziņojumus, tādējādi atvieglojot atklātās informācijas salīdzināšanu un analizēšanu. EVTI publicētā standarta veidlapa nav obligāta (lai gan gaidāms, ka VKI sniegs paskaidrojumu, ja tās izlems uzlikt uzraudzītajiem emitentiem pienākumu izmantot šo veidlapu). Tā rezultātā tiek izmantotas dažādas paziņojuma veidlapas.

Šo iemeslu dēļ Komisija tiek mudināta izmantot savas deleģētās pilnvaras, lai pieņemtu tehniskos standartus, kas vajadzīgajā apjomā precizē un saskaņo paziņošanas prasības.

Ziņojums par maksājumiem, ko ieguves rūpniecības vai mežizstrādes nozarēs darbojošies uzņēmumi veic pārvaldes struktūrām (pārskatu sniegšana par katru valsti jeb *CBCR*)

Papildinot Direktīvas 2013/34/ES (Grāmatvedības direktīva) 10. nodaļu, ar 2013. gada *TD* grozījumu tika ieviests pienākums emitentiem, kuri darbojas ieguves rūpniecības vai pirmatnējo mežu izstrādes nozarēs, publicēt gada pārskatu par maksājumiem, kas veikti pārvaldes struktūrām emitentu darbības valstīs. Šis ziņojums jāsaņem saskaņā ar Grāmatvedības direktīvas 10. nodaļu.

Kopumā dalībvalstis pareizi transponēja šo noteikumu attiecībā uz kapitāla tirgiem. Plašāku informāciju skatiet šā ziņojuma sadaļā par *CBCR*.

Secinājums

2013. gada *TD* grozījumi kopumā ir uzlabojuši kapitāla tirgu darbību, atvieglojot mazo un vidējo emitentu slogu, ieviešot mašīnlasāmību (*ESEF*), lai uzlabotu biržu sarakstā kotēto uzņēmumu informācijas salīdzināmību lietotājiem, un saskaņojot balsstiesību aprēķinu. Tomēr Komisija secina, ka pastāv vairākas problēmas, jo īpaši attiecībā uz finanšu un nefinanšu informācijas sniegšanas prasību izpildi. Dažu valstu prakse, šķiet, nav tik efektīva, cik tai vajadzētu būt. Proti, tiek uzskatīts, ka tā neļauj pietiekami nodrošināt efektīvu informācijas apmaiņu starp valsts iestādēm un to, ka finanšu informāciju izskata neatkarīgas kompetentās iestādes. Komisija arī vērš uzmanību, ka atšķirīgajiem, ar akcionāru paziņojumiem saistītajiem valstu noteikumiem ir negatīva ietekme uz ES kapitāla tirgu integrāciju.